

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ-CULTURALĂ
ORGAN OFICIAL AL EPĂRHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARADULUI

APARE DUMINECĂ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
ARAD, STR. EMINESCU 18

DIRECTOR:
Icon. Stavr. Dr. GH. CIUHĂNDU

ABONAMENTE:
Pentru 1 an . . . lei 300
Pentru 6 luni . . . lei 150

Ziua cea mare a Unirei Românilor

A însetat după ea, multă vreme, sufletul românesc ardelean, care a dus veacuri de robie până s'o trăiască, prin străfulgerarea de-o clipă a sabiei lui Mihai-Viteazul, cel dintâi Mare-Viteaz al Neamului românesc întreg.

A dorit-o cu sânge suflarea românească din Principatele de odinioară, a căror închiegare într'o unitate, politică și de Stat, au pregătit o generațiile de mari patrioți români ai veacului trecut.

A visat-o totalitatea Neamului, prin conștiința unității naționale culturale, că va veni ea, în forme și mai depline. Așa s'a produs actul final al epopeiei naționale, revenind — cel din urmă în seria reîntregirii naționale — Ardealul înstrăinat de un mileniu întreg și mai mult...

Și d'atunci, mereu prăznuim. Și prăznuim cu părădii frumoase și cu patetice rostiri, marile evenimente ale Unirei Românilor.

Mai ieri-alaltăieri prăznuirăm pe 1 Decembrie. Zilele trecute, apoi, veni rândul pentru 24 Ianuarie. Și-așa vom merge înainte, pe firul prăznuirilor — așa de frumoase și utile și necesare de altfel — fără să ne dăm seama, că mai avem și altceva de făcut, *pelângă* prăznuirii.

...În ameteala unui naționalism strigat pela praznice naționale, ca și în prea marea râvnă după căpătuială, generația noastră a cam uitat de datorii reale. Până ce, în cele din urmă ne-am trezit, că Neamul ni-e stăpânit de o hidră cu multe capete — *Străinismul*, care ne sugrumă Cultura și Economia națională, asociat cu *Politicianismul*, desbinator și venal, și *Desfrâul*, așa de larg, care începe să facă și el ravagii amenințătoare.

Vizionarii mai noi ai Neamului, din zilele noastre, au văzut limpede și au strigat cu ho-

tărâre, pentru a ne deștepta la conștiința primejdiei.

Anul ce trecu, ni-a dat destul de categorice și expresive semnalamente: începând cu Sfântul Sinod și Academia Română, până la unele măsuri ale însuși guvernului trecut, și până la Presa naționalistă. Acești factori, acum, își văd cu ochii *începutul* biruinței idealului național, prin noua ideologie — creștină și națională — a unei guvernări noi.

Noi, firește, nu facem politică; și mai puțin în coloanele acestui organ bisericesc. Ci, pur și simplu, înregistrăm *fenomene și acțiuni nouă*, cari, din fericire, se afirmă cu gând hotărât: de a ne smulge din noroiu și *de a ne reda, Neamul și Țara deopotrivă, destinului lor*.

Iată, unde ajungem pe firul ideii praznicelor naționale, cari în felul lor, sunt numai expresii de *moment* ale *conștiinței românești*, care, trezită la cunoașterea realităților, trebuie îndrumată, *statornic și metodic*, către acțiuni cu adevărat salvatoare de Neam.

Între ceice se bucură, mai ales și mai cu dreptă temeiuri, de aceasta întorsătură a vremurilor în viața românească de obște, este, în primul loc, tocmai Biserica noastră strămoșească. Ea vede, în noul curs al lucrurilor, nu numai concretizarea reală a spiritului tradițional-național ce a existat, dintru începuturi chiar, la bazele ființei și afirmării sale, în curs de veacuri; și nu numai o necesară operă de dreptate politică-națională și de asanare morală a obișnuințelor și vieții curente; ci, mai ales, vede și *posibilități* de convertirea, absolut necesară, a tuturor forțelor vii naționale, în făgașul Moralei și într'o grupare concentrică a acestora, sub deviza — care pururea a trăit

în Biserica noastră: — *Hristos, Națiune și Rege...*

Oricare va fi desfășorarea lucrurilor din viitorul românesc, mai apropiat ori mai îndepărtat, un lucru stă mai presus de orice îndoială:

Drum nou s'a deschis în viața românească, ale cărui făgașe nu mai pot fi astupate, nici măcar abandonate, sub nici un cuvânt, prin nici o presiune.

E drumul naționalismului purificător și nou îndrumător de conștiințe, particulare și de opinie

publică, în solidar, care — dându-și de aproape mâna cu *Morala* și sprijinit pe *Sanctiuni* față de traficantii situațiilor politice și de jăcmăntorii bunului public — să instaureze o nouă epocă în viața românească.

Să facă să răsară, cât mai degrabă, strălucitoare și plină de nădejdi, ziua cea mare, dela care să înceapă crugul anilor de consolidare, prea mult întârziată, a Unirei Românilor, făcându-i stăpâni efectivi pe Sufletul și Cultura lor, pe Avutul și pe Viitorul lor.

Arhivele Arădane

— Din prilejul Congresului Cultural —

de Dr. Gh. Cluhandu.

Intruțiți în congresul cultural de față, lucrările noastre propriu zise încadrează, cum vedeți, *problema arhivelor*, cari interesează trecutul românesc de aici, până acum numai trăit și, în parte, uitat din pricina că au lipsit înțelegerea și condițiile necesare pentru desgruparea lui, de a fi fost trecut în lucrări istorice și, prin mijlocirea acestora, în conștiința obștească.

Prin urmare, congresul de astăzi începe cu un gând, pe care să l dorim să devină și un *program real de reparație* a întrelăsărilor de până aci.

De problema arhivelor fiind vorba, menționez cu satisfacție un mare și binevenit ajutor moral primit la cel mai potrivit timp: un articol prim (dela 12 Aprilie 1937) al marelui cotidian de propagandă națională „Universul“, care pune problema grabnică aduceri acasă a arhivelor și a întregului material istoric, artistic și științific, cari ne revin, dela Viena și Budapesta (v. și No. din 29. I. 1938).

În expunerea mea, voiu arăta câteva stări de lucruri cu privire la arhive, în special cele ce privesc ținutul nostru. Apoi voiu înfățișa o serie de soluții despre cele ce sunt de făcut, mai ales pentru arhivele, de cari dispunem sau vom dispune în curând, să li se poată da graiu: prin cercetări istorice și studii menite să ridice conștiința obștească a Românilor de aici, folosind și istoriograful românesc în deobște.

I.

Chestiunea arhivelor de interes pentru istoria Românilor din acest ținut — care, poate, este până astăzi cea mai mășter tratată din toată istoria Românilor, — m'a mai preocupat, și pe mine, dar și pe alții. Din partea mea, trimit atenția celor interesați la capitolele speciale, ce am închinat acestei probleme într'o monografie mai vastă — scoasă pe cont propriu, în lipsă de sprijin oficial — despre episcopii S. Vulcan dela Oradea și Gherasim Raț dela Arad (pag. VII-XXII). Prin urmare, din acest punct de vedere și pentru a economisi cu timpul în favorul celorlalte probleme și lucrări ce ne așteaptă, voi putea să fiu cât mai rezumativ în expunerea mea.

Încep printr'o comparație în defavorul nostru. Istoria acestui ținut a fost scrisă, pe larg și cu prisos de informații și foarte tendențioasă în favorul maghiarilor și din adins dosind trecutul Românilor, — sau cel mult scoțând la iveală, în mod tendențios și exagerat, umbrele din viața Românilor. Și, pot să vă mărturisesc — printr'o experiență personală, că în

arhivele, la cari am putut ajunge, se găsesc multe, chiar foarte multe documente, cu al căror ajutor se poate înfățișa trecutul nostru într'o lumină foarte frumoasă, cu pagini strălucitoare chiar, din cari se desprinde nu numai diamantul suferințelor răbdate cu bună nădejde, ci și aurul scump al străduințelor pentru izbăvirea noastră sufletească-culturală și politică-națională.

Chiar aici în Arad, avem o arhivă eparhială, a Bisericii noastre, de peste 170 ani, iar la județ o și mai mare și mai veche arhivă, ce începe din 1737, norocos reorganizată și aflătoare într'o stare de perfectă ordine, ce chiamă pe oricare cercetător la o muncă relativ ușoară în raport cu cercetările în alte arhive.

De Arad fiind vorba, ne mai stau la îndemână arhiva: una, cea seminarială, exploatată în parte de păr. Dr. T. Botiș, în monografia școlilor de aici, — cea de a doua e arhiva Tribunalului din loc. Și, mare pagubă și păcat că, nu tocmai într'un timp prea apropiat sau prea îndepărtat, mari cantități de documente dela Tribunal au fost valorate — nu știm din al cărui ordin și cu ce temei — la o fabrică oarecure de hârtie.

Arhiva orașului Arad, destul de mare și de veche și ea, stă, într'o foarte relativă rânduială, dar cel puțin întreagă — credem — în subteranul primăriei, așteptând o vreme de înțelegere și de jertfe și de pricepuți, pentru a o orându — cum a început Oradea, cu a sa arhivă — și spre a o pune la dispoziția cercetătorilor istorici, cari, firește, nu se pot angaja să înghită numai ei praful arhivelor.

Tot așa va trebui să se salveze și arhiva, ce a mai rămas la Tribunalul din Arad¹⁾.

Dar fiind vorba de arhivele locale și într'un sens ceva mai larg, va trebui să dăm aceeași atenție și altor arhive din regiune, pentru a le salva din calea periei și de a fi orânduite. Așa de ex. arhiva Tribunalului de odinioară din Ineu, cu actele sale privitoare la Români acelu ținut. Ba, sub un raport oarecare, arhivele noastre vor trebui completate și cu acte dela alte județe, de ex. din arhiva dela Deva, a județului Hunedoara, întrucât o seamă din comu-

¹⁾ În rev. „Hotarul“ din Martie 1934 (pag. 27) pusesem, discret, chestiunea arhivei dela Tribunal, printr'o notiță, propunând readucerea vechii arhive la arhiva Prefecturii, unde mai este loc, ori la Palatul Cultural, ca să nu se risipească mai departe și sub noul Președinte de Tribunal.

nele de azi ale județului Arad aparținând vechiului județ al Zărandului, care, într-o vreme, se întindea pe Valea Crișului alb în jos, până aproape de ținutul Giulei. Tot astfel suntem interesați, nu numai la arhiva județeană din județele Bichiș și Cenad — dela Giula și Macău, în special cu privire la arhiva din Macău referitoare la comunele ce ne-au revenit din jud. Cenadului.

Mai avem și arhive vechi parohiale — între ele și ceea a bisericii sârbești din loc. care ar trebui cel puțin studiată, — precum și arhivele mai multor comune politice, cari arhive încă ar trebui adunate de prin podurile primăriilor, ca să nu se piardă și ele, cum a fost arsă, după câte auzim, o arhivă a administrației erariale dela Miniș, — arhivă ce putea să ajungă și până în veacul XVIII și exista până de curând la școala de viticultură, a Statului, în localitatea numită în scurt, trebuesc făcute tot felul de sondări și ispitiri, pentru a salva ce mai putem din hârtiile vechi, în cari stă ascuns trecutul nostru. Tot așa trebuie să ne îndreptăm privirile și grija de cercetări istorice și spre arhivele celorlalte județe limitrofe: Cenadul, Bichișul și mai ales Bihorul; dintre cari proșta omenească a făcut să se lase trecerea, în Ungaria,* a arhivei Bihorului ce începea dela 1688—1848/9.

Arhivele episcopilor sârbești din Banat, ca și marea arhivă a patriarhiei dela Carloviț — căreia i-am fost încorporați o lungă vreme (1700 — 1864) și de unde și până aci au fost scoase comori neprețuite pentru trecutul nostru bisericesc — rămân, de asemenea, isvoare nesecate de informație pentru istoria Românilor. Și — în împrejurările politice schimbate de azi, — după cum aflasem printr-o experiență și consultație personală la Belgrad (în 1933) — ni s'ar putea face chiar unele înlesniri pentru cercetări istorice la Carloviț, unde a rămas vechea arhivă și după ce Biserica ortodoxă din Jugoslavia și-a mutat centrul de unitate administrativă la Belgrad.

Nu tot așa de ușor am putea să ne găsim intrare însă, în arhivele episcopilor unite (Oradea și Lugoj), cari și până aci au refuzat dorința de cercetări istorice pentru cercetători necatolici. Dar în aceeași vreme, am ajuns, ca episcopia romano-catolică din Oradea, mult mai indulgentă în această privință, să-și deschiză imensa arhivă, de milioane de acte. Înaintea cercetătorilor noștri, în care menționăm aci pe pasionatul explorator și adunător de material istoric, pâr. Dr. Ștefan Lupșă, profesor la Academia teologică din Oradea, care și până aci a adunat important material din arhivele dela Viena, pus și mie la dispoziție, la lucrări de ale mele. Iar, dintr'un sentiment de recunoștință pietate fac aci mențiune și despre un alt explorator de arhive, dela Budapesta, care este răposatul profesor de preparandie aici, Dr. Avram Sădeanu. Și, dacă-mi îngăduiți, volu menționa aci și pe d. Dr. Alecsa Ivici, profesor universitar la Subotica (Jugoslavia), care a și publicat, recent, la Academia Română, un mănunchiu de acte din veacul XVIII—XIX, și în parte privitoare la cultura românească și la stări din Biserica românească ortodoxă de aici, și promise a continua cu asemenea bun serviciu pentru noi.

*) La Beretyó Ujfalu

1) Din gruparea dela Ateneul popular arădan au mai ostănit, prin cercetări istorice localnicii: prof. Ed. I. Găvănescu, avocatul Octavian Lupaș și prof. Isaia Tolan.

Ce să zicem apol de marile arhive publice, de stat, din Viena și Budapesta¹⁾, din cari și până aci, printr'o explorare foarte parțială numai, s'a hrănit esențial istoria Românilor din fostul imperiu austro-ungar și, în parte, și din România de ieri.

Aceste arhive prezintă un interes suprem, nu numai prin faptul că ele — am putea spune — sunt inepulzabile și tot pe atâta de interes pentru noi, ci și pentru că — în baza tratatelor de pace — avem posibilități de a recupera din ele partea privitoare la teritoriile detașate dela Austro-Ungaria și alipite României de ieri, iar posibilitățile acestea sunt legate de un termen, aproape de scadență, fără ca să se fi mobilizat factorii competenți și datornici, de a le și aduce acele arhive acasă, pentru a le avea între noi și la dispoziția cercetătorilor noștri de mâine și de toată vremea.

II.

După premisele rezumative de până aci, propun următoarele soluții, pe cari le redau într'o formă cam dezvoltată, în capitole, privind chestiunea arhivelor, de o parte, iar de alta înfățișând necesitatea de a se urni sistematic cercetările istorice privitoare la acest ținut:

I. Cu privire la arhive:

1) Se va cere intervenția grabnică a Guvernului român, în privința aducerii în țară a arhivelor și a tuturor obiectelor istorice și de artă, ca și de material științific, dela Viena și Budapesta, cari ne revin în baza tratatelor de pace dela St.-Germain și Trianon, ca nu cumva să ieșim din termenul scadent în acest an. Tot așa se va reclama guvernului maghiar să retrocedeze vechea arhivă a județului Bihor (1688—1848/9), trecută în cursul vremii peste frontiera, precum și partea de arhive județene din Macău și Giula, privind comunele revenite României, din județele Cenad și Bichiș.

2) În privința arhivelor locale și din județ: a) se enunță necesitatea de a se constata, măcar și numai relativ, numărul și starea arhivelor, printr'o comisie care să raporteze în cauză.

b) Totodată se constată necesitatea, de a se concentra arhivele răslețe, ale comunelor politice și ale altor organizații, într'un local potrivit, la Arad, eventual la Palatul cultural deocamdată, până să se poată găsi soluția pentru un local propriu, ce va trebui să intre în preocuparea viitorului apropiat.

c) Deoarece se apropie centenarul revoluției din 1848/9, să se iee demersuri pentru adunarea și ordnarea materialului istoric, în cauză, ce ar putea fi adunat dela particulari, — în vederea unei monografii a evenimentelor din acea epocă.

d) Tot așa, să se facă apel la toți aceia, cari în anul 1918 de mântuire națională au deținut rosturi publice, sau și fără de aceasta au documente de ale acelei vremi: să le depună, la un loc ce se va designa mai târziu, eventual la Palatul cultural, în vederea unei monografii — de 20 sau de 25 ani — dela înfrângerea jugului maghiar milenar.

¹⁾ Menționăm aci câteva arhive de acest fel, din Budapesta:

a) Arhiva Guvernului ardelean, b) a Cancelariei aulice Transilvanene, c) Arhiva fiscală ardeleană, d) a Conventului din Cluj-Mănăstur, e) partea pentru noi din colecția de „Urbaria et conscriptiones“ ș. a. În chestia arhivelor a se consulta articolul d. D. Prodan, în revista clujeană „Gând Românesc“, fasc. pt. Ian-Febr. 1934, reproduș și în „Gazeta antirevizionistă“ dela Arad (Nr. 12 din 1935). La Viena avem altă serie de arhive de reclamat.

II. Utilizarea arhivelor actuale și promovarea istoriografelei românești a ținutului Arad :

1) Și până să se adune și organizeze arhivele după indicațiile de mai sus, congresul constată necesitatea arzătoare, ca materialele istorice existente să fie puse la contribuție, prin *cercetări cari sunt de a se urma*. Drept aceea străduințele de până aci, de inițiativă particulară, pe terenul cercetărilor istorice locale, să fie încurajate de autorități și de așezămintele publice. Dar alături de încurajarea studiilor monografice, absolut indispensabile pentru marea istorie de mâine a acestui ținut, să se deie preferință tipăririi de *colecții de documente*, cuprinzând materiale istorice, din această regiune ca și din alte arhive, privind în general viața românească.

2) Se vor cere conducerii eparhiei Aradului demersuri de sistematizarea catedrei de istorie bisericească la Academia teologică din loc, în așa fel, ca titularul ei din viitor să poată urma studiul și cercetări locale de istorie românească. Și,

3) Totodată, pentru a înlesni explorarea materialului istoric important, aflător astăzi în arhivele locale și rămas necercetat până acum, să se ceară de la Ministerul Instrucțiunii, să acorde preferință la catedrele de istorie de la școlile locale și din această regiune pentru candidații de aici, cari s'ar angaja să urmeze aici cercetări despre viața românească a ținutului.

4) Se constată absoluta necesitate, ca județul și municipiul Arad, precum și alte instituții locale și regionale să-și deie obolul lor, în formă de *contribuții permanente*, prin bugete anuale, pentru creșterea condițiilor materiale necesare, de a se putea organiza arhivele locale și de a se putea tipări monografiile, precum și colecții de documente istorice privitoare la viața românească din trecut.

III. Pentru înfăptuirea dezideratelor acestui congres :

1) *Biroul federației societăților culturale* e invitat : a) să ia contact cu guvernul țării în cauza recuperării obiectelor și a arhivelor din străin, b) să pună la cale lucrările de constatarea arhivelor locale și din județ, menite a fi salvate și concentrate, c) să ia contact cu autoritățile și instituțiile locale, în vederea creșterii de subvenții necesare, pentru orânduirea, ca și pentru cercetarea arhivelor, precum și pentru publicarea de lucrări menționate mai sus.

2) Găsite mijloacele materiale în măsură suficientă, se va constitui un organ propriu, sub numirea de „*Comisiunea istorică a Aradului*”, cu statut propriu și cu sferă de activitate specific istorică (cel mult și arheologică), având și eventual un organ de publicitate („*Buletin istoric*”, eventual și arheologic), pentru informații curente și pentru lucrări mai mici, despre acest ținut.

3) Intrucât se va constata, că, dispunem de material arhivalic important și suficient, s'ar putea solicita Statului să înființeze la Arad o secție a *Arhivelor de Stat*, trecând astfel asupra Statului grija organizării și întreținerii, mulțumindu-se localnicii a înlesni — prin *muncă, unii, și prin jertfă, alții* — explorarea arhivelor, punându-le să glăsuiească, pe cât se poate mai curând și mai vibrant, pentru consolidarea conștiinței noastre românești despre ce am fost aici și despre ce trebuie să fim în viitor.

* *

Cetisem cândva, în tinerețe, despre cuceririle de odinioară ale Semilunei, că ele mergeau paralel cu desvoltarea studiului istoriei Turcilor.

În zilele de trezire națională, în al cărei ritm am intrat, se cuvine să ne străduim, să nu rămânem mai prejos de experiența Turcilor de odinioară.

Din viața liturgică.

Tendința de „modernizarea” serviciului divin

de Pr. Nic. Crișmariu

Încă în anul trecut, C. Preoțime din protopopiatul Timișorii, în frunte cu P. C. Părinte Protopop sesizată de felurite deosebiri observate în cultul divin, la diferite ocazii, prin comuna protopopiatului, după o discuție animată a ales din sinul său o delegație, care să se ocupe de defectele observate în serviciul divin și de fixarea formelor corecte, pe cari să le observe preoții în viitor, cu motivarea : ca cel puțin în protopopiatul acesta să fie restabilită uniformitatea dorită, dacă pe întreaga Biserică e cu neputință. Iată o hotărâre salutară și binevenită, pentru că și problema aceasta, a rămas neglijată, ca multe altele, în paguba Bisericii.

Problema aceasta, nici pe mine nu m'a putut lăsa indiferent. Am observat, că schilodirea serviciilor provine din două motive : sau din pofta unor de a scurta serviciile, spre a putea satisface altor reale (sau numai presupuse) necesități, poate, mai binecuvântate, sau din pofta de a-le moderniza.

În cazul prim, am avut ocazie să fac experiență, într'o biserică din altă Eparhie, unde părintele, fiind ocupat în altă parte, m'a rugat să-l înlocuiesc la săvârșirea unui Te-Deum. Am fost însă surprins, când cântărețul, un țaran în vârstă, m'a făcut atenț că părintele m'a rugat, să mă acomodez observațiunilor făcute de el, între cari era și omiterea polihronului, cu motivarea, ca să nu-l compromit cu o slujbă mai pompoasă, de cum face el. Și cu o simțită durere în suflet, l'am ascultat.

Cazul al doilea, unde avem de lucru cu „modernizarea”, aceasta trage spre lux, nu spre cruțare, ca cea dintâi.

Primul exemplu de acest fel, ce-l pot aduce este rugăciunea Amvonului, dela finea sfinte Liturgii. În această rugăciune, se face lux cu binecuvântarea preotului, carele iese din altar, binecuvântând poporul, și merge la locul destinat, ca să termine.

Eu cunosc uzul acesta, dela introducerea P. S. Episcop, de pie memorie Ioan I. Papp, când Păr. Mandatar mitropolitan, Dr. E. Roșca, a cetit rugăciunea Amvonului, binecuvântând poporul. Ca ceva nouitate, atunci, la noi, s'a discutat chestia. Cei mulți vorbeau în necunoștință de cauză, iar unii aprofundând chestiunea. Dr. Traian Putici, protopopul de pie memorie, al Timișorii, îmi zicea odată : *Ca doctor în Sf. Teologie declar ori cui, că binecuvântarea preotului în rugăciunea Amvonului nu are loc.*

Ceice au aprofundat chestiunea, au raționat astfel : rugăciunea Amvonului e o rugăciune de cerere, în care după câteva cuvinte de laudă, preotul se adre-

sează Părintelui Ceresc, cu mai multe cereri, fiind primă, ca să-și măntuiască poporul și să-și binecuvinteze moștenirea. De aceea preotul, care binecuvintează aici, își însușește un drept nepermis. Acest fel de raționament și eu mi l-am însușit și l aprob, cu toată convingerea. Și e mirare, cum multe șiruri de preoți și episcopi ai veacurilor trecute, nu s'au poticnit la rugăciunea Amvonului. Cauza poate fi numai una: că atunci lumea nu era stăpânită de pofta modernizării, ca acum.

În timpul mai nou, tot din Ardăal ne vine știrea, că există un nucleu, într'un centru, în care se cultivă un lux de forme nouă, în actele serviului divin, cari au ajuns, și până la noi. Am văzut anume: cum un părinte celebrant al Sf. Liturghii, la cetirea Apostolului și înainte de Intrarea cu Sf. Daruri, în loc de Soliu, a cădât întreaga biserică. Apo', decâte ori binecuvântă poporul, deschide mai întâi ușile și înaintea lor execută binecuvântarea și iar le închide.

Tot așa la „*Sus să avem inimile*” și „*Să mulțumim Domnului*” deschide ușile și actul, cu ridicarea mânilor, îl săvârșește înaintea lor. Practica aceasta, în nici un caz nu poate fi la loc, pentru însuși faptu', că întreagă ființa poporului trebuie să fie concentrată asupra marelui act ce urmează, care e: *prefacerea*, iar nu asupra deschiderii și închiderii ușilor.

Și, după ce în Liturghiere nu s'au aflat astfel de dispozițiuni, iar practica veche nu le-a cunoscut: aceste forme nouă, nu trebuiesc lăsate să se încetățenească în Sf. noastră Biserică. Da aceea năzuința de purificarea cultului de obiceiuri stângace, ori din care parte ar veni ele, merită toată lauda, precum e cazul Adunării preoștești din Timișoara.

Părinții Ortodoxiei

— Pro 30 Ianuarie —

de Pr. A. Cuznețov.

E ziua celor trei stâlpi ai Ortodoxiei: Sfântul Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur.

S'ar cuveni, ca în aceasta zi să-i preamărim, cu cuvântul nostru. Dar cine ar îndrăzni să cuvinteze și să învețe în ziua acestor Mari Dascăli? Cuvântul lui ar fi prea palid în comparație cu măreția și însemnătatea acestor trei ierarhi: și numai numele lor sunt mai grăitoare, de cât mij de cuvinte de ale noastre. Simpla aducere aminte de acești părinți e mai vie și mai folositoare decât cea mai iscusită cuvântare a noastră.

Și întru adevăr, dacă n'am fi avut dovezi nenumărate, cari pécelleesc credința noastră ortodoxă, încă și atunci ar fi fost destul să știm, că această credință au mărturisit o și au păstrat-o acești trei luminători și Mari Dascăli. Credința noastră e ortodoxă, credința noastră e măntuitoare, pentru că așa au mărturisit și prin credința această s'au măntuit și s'au înălțat în strălucire Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gura de Aur.

Prin ei se liniștește și se bucură inima noastră. Întreg sufletul nostru tresaltă la gândul, că ne rugăm așa, cum s'au rugat acești sfinți Părinți. Chemăm pe Cel Prea Înalt așa, cum L'au chemat ei. Aducem jertfă așa, cum au jertfit ei.

Da, iubite creștine, și în zilele lor, sf. slujba în biserică s'a făcut așa, cum este ea acum. Aceeaș cântare, aceeaș vestire. Atunci, ca și acum, se aprindeau lumânările și se aducea lămâia bine mirositoare și se aduceau jertfe plăcute lui Dumnezeu, — dar mai mult ca astăzi!

În aceeaș ordine e aranjată sfânta trapeză, la care celor întâi-stăfători se servește hrana cea vecinică. O, Părinți noștri strălumiți, priviți-ne din înălțimea Cerului! Suntem ai Voștri! Pășim pe urmele Voastre.

Iată cu rugăciunile Tale, Sfinte Vasile, ne rugăm. După exemplul Tău, Sfinte Grigorie, ne închinăm Prea Sfintei Treimi.

Cu serviciul Tău, Sfinte Ioane, noi slugim la sfințele mese, pentru iertarea păcatelor.

Deci, iubite frate, în loc de cuvânt de învățătură să mulțumim Tatălui nostru, pentru că El, Cel Atotbun, ne-a învrednicit să mărturisim și să ne măntuim, așa cum au mărturisit și s'au măntuit Sfinții Părinți noștri Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur.

Iar Voi, Mari Dascăli ai lumii, rugați-Vă neînclăta pentru noi, ca, aici, să slugim după luminoasa Voastră pilduire; iar mai apoi să fim chemați și noi acolo, unde Voi slugiți. Prea sfintei și celei de o ființă și de viață făcătoare și nedespărțitei Treimi, pe care ați știut să o prea măriți, așa de minunat aici pe pământ.

Mărgăritare

din scrierile lui Tațian Asirul

culese de preotul Ioan Nicorescu (Jabăr)

Tațian se numește Asirul, pentru că s-a născut în Asiria, pe la anul 130. Deși nu era grec, totuși s-a dedicat studiului elin, făcând mari călătorii pentru a cunoaște moravurile, rânduețile, religiunea și arta popoarelor. Chiar și în misterii era introdus. Nimic, însă, nu l-a mulțămît; dinpolrivă, cu cât mai de aproape a cunoștea, cu atât mai nemulțămît se simțea.

În această dispoziție sufletească fiind, ajunge la niște scrieri sfinte d'ale creștinilor, Simplitatea espresiei, modestia autorului, claritatea espunerii despre crearea lumii, preciziunea în prorociile pentru viitor, excelentele reguli morale l-au condus la cunoșterea adevărului. El deveni creștin și cel mai renumit învățacel al lui Iustin, în Roma, pe care-l numește de cel mai minunat învățator, câștigându-și prin erudițiunea și darul de orator cu mare vază. Intocmai ca învățatorul său, combate păgânătatea și fozofia elină, prin ce își atrage ura lui Crescentius. Se zice, că a deschis în Roma o școală.

După moartea lui Iustin, s-a reîntors în patria sa unde, din trufie și aroganță, precum observă Irineu, primește teorii eretice și învățatura despre „coni” a lui Valentin și deveni capul unei secte proprii de gnostici sirieni, cari se numesc după numele său, Tațiani. Reținându-se dânsii dela căsătorie și dela consumare de carne și de vin, s-au mai numit aceia și „enclatiți” (asceți); iar la euhariștie folosindu-se apă în loc de vin, s-au numit și „aquarieni” și „hydroparastați” (frați de apă).

Tațian a compus multe scrieri, cari, mai toate dintre cele mai însemnate, sau pierdute. Învățatura sa contra Elinilor (Logos pros Ellinas — Oratio adv. Graecos) în 42 capitole, scrisă pela anul 170, nainte de

apostasia sa. Prin aceste, el prezintă păgânilor sublimitatea învățăturilor creștine despre Dumnezeu și Logosul sau despre creația lumii, a îngerilor și a omului, despre libertate, înviere, apoi curățenia învățăturilor morale creștinești, în contrast cu învățătura păgână despre zei și sistemele contradictorii a'le filozofilor și peste tot despre stricarea moralității. Arată apoi, cu îndemănare, că religunea creștină — religunea adevăratului Dumnezeu — e cea dintâi, fiind Moisi cu veacuri mai bătrân de-ât Homer.

Tatian vorbește, prin scrierea sa, cu atâta entuziasm despre religunea creștină, cu o aspră desprețuire a întregului păgânism și elinism. În aceste, nu află el nimic bun. Scorniturile lor provin dela barbari, oratoria lor e un fel de sofistărie. În poezia lor se cântă numai lucruri scârboase, plăcute zeilor pentru seducerea sufletelor: filozofia lor e o vorbărie goală. Filozofii lor sunt infumurați, oameni scârboși. Religia lor, învățătura despre Dumnezeu; oracolele lor au fost concepute de diavoli, pentru înșelarea oamenilor.

Toate featrele, spectacolele, până și legiurile lor, erau fără rost și stricătoare de morală. Operile (cărțile) lor se aseamănă labirintelor. Așadar Elinii (păgânii) n-au nimic cu ce să se mândrească și, cu toate acestea, dâșii disprețuesc cele dumnezeiești adică învățătura creștină și persecută pe mărturisitori.

Dintre scrierile lui Tatian s-au pierdut următoarele: 1. *Scrierea despre animale* (peri zoon); 2. *Cartea despre probleme* (Biblion problematon) adică o explicare a locurilor mai grele din Sf. Scriptură. 3. *Despre perfectiune după modelul Mântuitorului* (peri ton kata ton sotira catartismôn), în care își expusese el părerea sa falsă despre căsătorie. 4. Scrierea *Diatessaron* (*Evangelion dia tessaron*), o compunere a acelor 4 evanghelii, adică concordarea evangheliilor, care s-a întrebuințat mult. Tatian a scris aceasta, ca gnostic, și a lăsat afară genealogia Domnului. Pentru aceea a și fost mereu criticată până și de episcopul Teodoret din Cyrus, pela mijlocul secolului al V-lea.

Din explicarea concordării evangheliilor, scrisă de Sf. Efrem, s-a reconstituit în mare măsură Diatessaron-ul lui Tatian, din care se vede, că scrierea sfântului Efrem e aproape identică cu concordarea evangheliilor apologetului nostru.

Efrem a cunoscut-o numai în limba siriacă.

Despre ce să predicăm?

2. *Februarie. Întâmpinarea Domnului.* Vom arăta și azi — întocmai ca la praznicul tăierii împrejur — că Mântuitorul aducându-se în biserica legii, la 40 de zile după naștere, a privit legea cu toată punctualitatea, deși ca Fiul al lui Dumnezeu nu cădea sub prevederile legilor ce priveau pe fiii oamenilor.

Aceasta pentru a ne da nouă, oamenilor, pildă de supunere față de legile existente. Acest lucru l-a arătat toată viața Sa, împlinind totdeauna în mod desăvârșit cerințele legii morale — obligatorii și pentru El — și cele rituale, cu toate că aceste din urmă, unele, prin El ajunseră la desființare.

Un exemplu mareș acesta, pentru toți legiuitorii tuturor timpurilor și pentru toți cei chemați a fi povățuitorii altora. Ei adeseori și mai totdeauna, trebuie să împlinească mai mult decât se cere altora,

pentruca ceilalți văzând, să plinească cel puțin cât se cere să fie îndeplinit.

Descriind evenimentele petrecute la biserica din Ierusalim, este foarte nimerit — azi în deosebi — să ne oprim la cuvintele rostite de Simion sub lumina lucrării darului profetic. (Luca 2³⁴⁻³⁵).

O astfel de profecie despre Iisus nu putea să bucure pe Preacurata Fecioară Maria. Ca una însă care pe calea crucii a mers mai presus decât Heruvimii și Serafimii, a pus cuvintele lui Simeon în inima sa, alături de ale arhanghelului Gavriil.

Bătrânul Simeon n'avea puțința să oprească lucrarea darului profetic ce se săvârșea în el. Înaintea ochilor lui duhovnicești se înfășază viitorul, în toată goliciunea lui tristă. El vede cum Israel nu se luminează de Lumina neamurilor, ci se întuneacă mai tare, necunoscând ziua cercetării sale. (Luca 19⁴⁴).

Simeon văzu cum piatra din capul unghiului este neabăgată în seamă (Mat 21⁴²), cum se împiedecă și se stărnă de ea mulți. Văzu mai ales, că și în Israelul cel duhovnicesc — în creștinism — se ivesc mulți vrăjmași ai crucii lui Hristos (Filip. 3¹⁸) pentru unii fiind când stăpâna dușmăniei, când scut al fățărniciei, când pat cald al lerei duhovnicești.

Împlinirea profeciei lui Simeon — căderea multora — a început chiar din ziua aceea, Israel în loc să întâmpine pe Mesia, ședea pe lege și cerceta cărțile, ca să afle unde are să se nască Hristos. (Mat. 2⁴). Israel mai cercetează și azi, de aceea au venit — și vor veni — dela miazăzi, apus și răsărit să prânzească cu Avraam și cu Isac și cu Iacov, iar Israel tot nu va înțelege vremea cercetării sale. (Romani 15¹²). Nu va înțelege pentrucă n'a voit să înțeleagă. (Ioan 12⁴⁰).

Să ne ferim de acest duh al împietririi și negației, care a pierdut pe vechiul Israel, dar care n'a pierit odată cu el. Dacă lepădarea de cel necunoscut este păcat mare, atunci ce vom zice de cei ce se lapădă de cel pe care îl cunosc? Iată ce zice cel ce a văzut cu duhul, soartea celor ce, cunoscând pe Fiul lui Dumnezeu, se lapădă de El prin viața lor: „Cumplit lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu“. (Evr. 10¹⁸).

Să ne aducem aminte, cei ce am fost aduși și noi de mamele noastre și închinăți Domnului, că am fost aduși ca roade ale firii și luși înapoi din fața altarului, ca roade ale harului. Îmbisericindu-ne, am devenit biserici ale Dumnezeului celui viu, împreună moștenitori cu Hristos, preoție împărătească, fiind purtați în cele mai dinlăuntru ale catapetezei. (Evr. 10¹⁹) Să ne punem totodată și întrebarea:

Pentru noi Hristos ce este? Pentru ce a fost pus până acum, pentru căderea sau scularea noastră? Dacă nu vom putea da răspuns hotărât, aceasta e semn de vădită primejdie pentru mântuirea noastră și e bine să luăm seama până mai avem timp, să ne schimbăm pe noi înși ne și toată viața noastră astfel, că dacă până acum Mântuitorul a fost spre căderea noastră, de azi încolo să devină pricina sculării noastre.

6 Februarie, Dumineca 17 după Rusalii, a Cananeencei. (Matei 15²¹⁻²⁸) Multe îndemnuri bune și învățături frumoase putem scoate din întâmplarea cu femeia Cananeiancă. De data aceasta ne vom opri însă numai asupra răspunsului dat de ea Mântuitorului. Vom vedea, că ea recunoaște adevărul celor spuse ei de Hristos. (Matei 15²⁷). Superficială privity,

această chestiune pare fără nici o importanță. Dacă ne vom gândi însă, că azi oameni s'au desvâțat să mai răspundă „da” la spusele lui Dumnezeu, atunci vom cunoaște importanța ce se desprinde pentru noi din felul de-a răspunde al Cananiencii.

Cel dintâi care a îndrăznit să răspundă „nu” la spusele lui Dumnezeu a fost diavolul. (Genesa 3₁₋₄.) De-atunci și până azi nenumărați sunt aceia cari au intrat în robia—și au rămas robi—acestui mincinos—tatăl minciunii — care cel dintâi a zis „nu” la cele spuse de Dumnezeu.

Indrăzneala lui, este azi îndrăzneala necredinții, iar rezultatul este, că de pe pământ la cer se ridică un îngrozitor „nu”, referitor, la tot ce spune Dumnezeu, Dumnezeu, bunăoară, spune Iamurit, că pe om El l-a făcut. Omul însă răspunde „nu”; ne-au făcut părinți noștri. Iar de-l vei duce așa, din neam în neam până la Adam și Eva, te miri, că vei afla totuși oameni cari să zică: „Nu din Adam și Eva ne tragem ci din maimuță. Iar asta nu pentru că ei ar crede așa, ci pentru că dacă din cele spuse de Dumnezeu în Scriptură, un singur lucru s'ar dovedi ca neadevărat, atunci toată Scriptura ar fi așa. Urmarea ar fi, că oamenii își pot face de cap fără teamă de păcat și judecată.

Dacă cineva ar crede că prea puțini pot fi acei cari să răspundă „nu” la ceace spune Dumnezeu, să privească la viața oamenilor. Oare nu trăesc cei mai mulți ca și când n'ar fi nici Dumnezeu, nici Evanghelie, nici judecată, nici vecinicie?

Dar să nu ne gândim la alții, să ne întrebăm pe noi înși-ne. Zicem noi „da” la tot ce spune Dumnezeu?

Dar — va zice cineva — cum vorbește Dumnezeu cu oamenii, pentru că ei să poată răspunde da sau nu? Răspunsul îl avem la Evrei 1₁₋₂. Iar toate acestea le avem cuprinse în Sfânta Scriptură a vechiului și noului Testament.

Răspunzi tu dar, iubite creștine, „da” la cele spuse de Dumnezeu bunăoară la Romani 3₂₈, sau la Romani 1₁₈. Matei 12₃₀ 25₄₆ etc.?

Nu uita însă că cu răspunsul buzelor tale, trebuie să fie în consonanță și cel al vieții tale. (Mat. 15₃).

Cercetează-te în această privință și îți sigur că de vei putea răspunde totdeauna ca și Cananianca, atunci și tu ai credința care mântue, care este o mângâere pentru tine și o întărire pe calea vieții creștine.

Dela frontiera apuseană.

La Jimbolea, o proaspătă înfiripare de comunitate ortodoxă românească, după cum aflăm, există un harnic cor, înființat acum patru ani, de C. Sa parohul locului Gh. Cotoșman. Corul acesta a dat, în seara de Bobotează (zi, în care membrii lui, în majoritate acari de cale ferată, au fost liberi), un foarte reușit concert, recoltând pe lângă un mare succes moral, religios, cultural și național, încă și un frumos venit material, de peste 8000 Lei, destinat pentru cumpărarea unui clopot la nouzidita lor biserică. Concertul a fost deschis prin cuvântarea părintelui local, urmându-i o colindă de Muzicescu, cântări corale și două piese teatrale, scurte și edificatoare. Corul a fost condus de d. Toconiță. Observăm, că Jimbolea are o populație românească redusă, în mare parte flotantă, la a cărei închegare socială contribu-

pe lângă biserică, și corul amintit, prin ale sale bogate realizări culturale și românești. În fiecare an a dat câte 2—3 concerte și serate culturale, având mare răsuneț până și în masa mare a streinilor din Jimbolea. Mai mult: Corul s'a deplasat și prin comunele românești din jur, făcând misionarism românesc și ortodox, animând și însuflețind și pe alți frați pentru cântarea românească. Membrii corului, fiind tot numai a doua zi liberi, cântă cu corul tot a doua Duminică și sârbătoare răspunsurile liturgice la biserică. Corul își are steagul propriu, din mătăasă brocată, iar coriștii poartă uniforma corului, care face frumoasă impresie streinilor. La toate acestea realizări a contribuit, în mare parte și însuflețirea dirigentului de cor Ioan Toconiță, funcționar la Pretură și mare cântăreț de strană. Bine înțeles, avem de a face și cu vrednicile părintelui Gh. Cotoșman al locului. Scriem bucură și cu laudă cuvenită, la adresa celorce ostensesc la frontieră pentru ridicarea prestigiului românesc și ortodox între minoritarii deacolo. Aflăm, însă, că mafia unieț, și la Jimbolea dorește să învrăjbească pe cea mână de români d'acolo și să-l atragă spre unieți pe iscusitul conducător de cor, — dar înzădar. Cerem informații, pe cale ierarhică către Episcopie, pentru a se interveni după trebuință.

Bibliografii

Protopresviterul Dr. Gheorghe Ciuhandu, Episcopul Samuil Vulcan și Gherasim Raț. Pagini mai ales din Istoria Românilor Crișeni (1830—1840), Arad 1935, 701 p.

În acest studiu desvoltat (*εὐρεσία*-larg), Prea Cucerinicul Protopresviter Gheorghe Ciuhandu tratează despre Samuil Vulcan, Episcop la Oradea, și Gherasim Raț, Episcop la Arad, concentrând în jurul persoanelor acestor ierarhi adversari pagini din Istoria Românilor din Crișana (Transilvania) în anii 1830-40. Lucrarea a fost premiată de Academia Română, și trebuie mărturisit că face cinste literaturii bisericești române. Călăuzit de către erudiția sa (*εὐρυμάθεια*), și de către capacitatea sa științifică, Prea Cucerinicul autor a prezentat în opera sa o foarte vie icoană (*ζωηροτάτην εἰκόνα*) a luptei Românilor ortodocși împotriva propagandei catolice sprijinite de către Unguri. A întrebuițat pentru aceasta material foarte bogat și până acum necunoscut (*πλουσιώτατον καὶ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ὄλιγον*) pe care l-a adunat cu răbdare și l-a sprijinit pe mărturii dovedite. Așa cum arată la începutul lucrării, a trebuit să înlăture mari greutatea în cercetarea arhivelor dela Arad și din Banat, dela Viena, Budapesta, Carloviț și altele. Lucrarea a împărțit-o în două: Prima parte cuprinde expunerea istorică (p. 1-384), iar a doua conține 186 texte (p. 385-633). Pentru mai deplina prezentare a luptelor duse pentru ortodoxie de către Românii ortodocși, expune împreună și istoria politică și situația în general a Transilvaniei și Dalmației, precum și organizarea sistematică a propagandei catolice. Între mijloacele întrebuițate de aceasta erau impunerea limbii ungare Românilor ortodocși, maghiarizarea instrucției copiilor, impunerea reformei gregoriene a calendarului și în general presiunea asupra Episcopilor ortodocși, a celorlași clerici și a poporului ortodox, în deosebi a iobagilor din Ungaria. Se descrie pe larg acțiunea uniatică a lui Samuil Vulcan și reacțiunea împotriva ei a Mitropolitului Ștefan Stratimirovici și a

Episcopului Gherasim Raț, și trecerea la uniție a multor preoți. Acțiunii lui Samuil Vulcan i se arată opusă excelența acțiune a lui Gherasim Raț, mai ales în capitolul IV, în care se expune situația religioasă în general a Eparhiei Arad, ca și purtarea Clerului în general și viața poporului. Mai departe, după expunerea vieții lui Samuil Vulcan în ultimele lui zile, mort la 25 Decembrie 1839, în vârstă de 81 ani, se descrie trezirea națională a Românilor în acea epocă, la care a participat activ, în afară de alții, Gherasim Raț. La sfârșitul excelenței lucrări (*της ἀρίστης πραγματείας*), se arată față în față cele două icoane viu opuse între ele, pe cari le prezintă cele două Episcopii ce conduc Samuil Vulcan, ca executor al propagației catolice prin uniție, și Gherasim Raț, campion al ortodoxiei, Foarte învățatul (*ὁ ἐλλογιμώτατος*) autor al lucrării, Protopresbiterul Gheorghe Ciuhandu, luând asupra-și să expună istoria a numai zece ani, a prezentat o uimitoare masă de observațiuni și a luminat o întreagă epocă (*παρουσίασε καταπληκτικὸν ὄγκον παρατηρήσεων καὶ διεφωτιστικῆς ἐπιτοχῆς ὁλόκληρον*).

H

Din revista *Theologia* (*θεολογία*), Atena, fasc. 60, Decembrie 1937, p. 371-372.

Trad. de d. prof. T. M. P.

Cronică

Cununia, ca taină sfântă a Bisericii noastre, va fi restabilită în drepturile ei asupra vieții românești, din care au scos-o legiferări necreștinești. Citim anume, că la propunerea d-lui A. C. Cuza, ministru de Stat, Consiliul de miniștri a hotărât să se restituie, pentru Români, obligativitatea cununiei bisericești, care să preceadă, în mod obligator, încheierea actului civil de căsătorie. Ajute-le Dumnezeu, în creștineștile și româneștile lor gânduri. Dar ar fi de dorit extinderea obligativității cununiei și la ceice, neavând piedici canonice sau de alta natură, trăesc numai cu „contract” civil.

Limba liturgică românească, se introduce d'acum înainte în toate bisericile din Basarabia, de pe urma unei hotărâri recente a Sfântului Sinod, care a aflat, că rușii minoritari au avut răgaz de ajuns până acum, de a-și însuși limba liturgică a Bisericii oficiale a României. Dispoziția Sfântului Sinod este întemeiată și foarte binevenită și pentru apărarea intereselor noastre naționale, ca și pentru a pune stavilă influențelor străine, rusești.

Comemorarea lui Gustav Augustini (1851—1900) a avut loc în Arad la 16 I. c. Gazetar slovac, născut în anul 1851 la Liptovsky Svätý Mikuláš, Gustav Augustini a fost un entusiast luptător pentru cauza comună a naționalităților subjugate din fosta monarhie austro-maghiară, desfășurându-și cea mai importantă parte din activitate, în timpul Memorandumului, la ziarul „Tribuna” din Sibiu, iar mai târziu la ziarul „Tribuna Poporului” din Arad. Prieten devotat al lui Ioan Russu Șirlianu, a fost condamnat în repetate rânduri, la închisoare, pentru atitudinea sa intransigentă de apărător al intereselor române și cehoslovace. A decedat în Arad, la 1 Februarie 1900.

Intru vrednica lui pomenire, Asociația Culturală „Astra” Despărțământul Arad, a aranjat o *serbare comemorativă* a acestui gazetar precursor al frației româno-cehoslovace. Cu acest prilej a avut loc sfințirea pietrei funerare din cimitirul „Pomenirea”, res-

taurate de Asociația „Astra”. Serviciul religios a fost oficiat de Ivan Bojca, protopop cehoslovac din Nădlac. Reprezentantul „Astrei” și al Federației Societăților Culturale din Arad, a ținut un cuvânt de comemorare, dimpreună cu cuvântul autorităților și cuvântările delegațiilor diferitelor asociații culturale și de presă, române, cehoslovace și jugoslave.

După masă la ora 5, la Palatul Cultural s-a ținut un festival, cu concursul corului „Armonia”, în cadrul cărui a vorbit dl Sever Bocu, fost ministru, despre: „Ziaristica ardeleană dinainte de război”, relevând lucruri interesante din trecut și reliefând icoana gazetarului slovac.

Inreg'istrăm și noi acest act de pomenire și de prețuire.

INFORMAȚIUNI

Chestiunea impozitelor bisericești și a celor profesionale preoțești este examinată în câteva articole din „Foaia diecezană” dela Caransebeș, prin condeie de ale preoților, mai ales în vederea unei sentințe judecătorești, ce se așteaptă să fie pronunțată de Tribunalul Caransebeș pe ziua de 15 Martie a. c. Aducem aceasta la cunoștință, și noi, cu adaosul, că cine ar avea oarecari temeiuri în cauză, să le comunice părintelui Pr. Traian Constantin, la adresa Redacției „Foaia Diecezană” din Caransebeș.

O mare cinste, ce-i revine redactorului nostru, înregistrăm la rubrica bibliografică, din acest număr. E vorba de recenziunea, aș de elogioasă, făcută uneia din lucrările sale premiată de Academia Română. Recenzia e scrisă, pe cât ni s'a spus, de I. P. Sf. Sa Primatul Bisericii Ortodoxe din Grecia, Hrysostomos, un erudit istoric și ilustru chiriarh al Bisericii ortodoxe, — și a apărut în revista „Theologia” dela Atena. — Vestim aceasta nu pentru autorul lucrării recenzate, ci pentru că prin aceasta recenzie în special — mai ales după alte recenzii favorabile din afară: în limbile sârbă, engleză, germană și o recenzie franțuzească dela noi — cinstea acordată autorului se restrânge și asupra Bisericii noastre, în special din eparhia Aradului.

Publicațiune

Năreusind licitația din 23 Ianuarie a. c. consiliul parohial ort. rom. din **Checia**, cu aprobarea Venerabilului Consiliu eparhial din Arad, de sub No. 5849, din 28 August 1937, se publică din nou concurs pentru furnizarea și instalarea unui cias nou, (orologiu) sistem „Graham” la biserica ort. română din Checia. Valoarea devizului e de 80 000, Lei, cu termen de executare cel mult trei luni. Noua licitație se va ținea în conformitate cu legea contabilității publice în ziua de **13 Februarie 1938** în localitatea școlii primare din loc la ora 2 p. m.

Devizul și caietul de sarcini se pot vedea, în orice zi, la oficiul parohial, pentru a se putea înainta ofertele în scris, sigilate și provăzute cu garanția de 5% din valoarea furniturii.

Intru cât nici de data aceasta nu s'ar prezenta concurenți în numărul prescris de lege, consiliul parohial va da furnizarea acestui cias, unui măestru; prin bună învoială.

Checia, la 23 Ianuarie 1938.

Atanasie Todan

paroh ort. rom. preș. cons. parohial.